

Komplexní pohled na strategickou situaci ve východní Asii

Knižní trh v České republice nepřekypuje množstvím publikací, zabývajících se problematikou východní Asie, a již vůbec ne takovými, jejichž hlavním obsahem by byly otázky strategie a bezpečnosti. Kromě toho je třeba přiznat, že naši politologové i specialisté na otázky bezpečnosti jsou trochu příliš zahleděni do Evropy, i když tento prostor není tak konfliktní jako v minulosti, kdy všechny velké konflikty měly svůj původ v Evropě a jejich výsledky byly zpravidla určující pro další vývoj situace i v jiných oblastech. Navíc jejich znalosti východoasijského prostoru, včetně otázek bezpečnosti, jsou minimální. O nápravu tohoto stavu se pokouší následující příspěvek stálého spolupracovníka a člena redakční rady VR ing. Milana Štembery.

* * *

Jestliže dnes hovoříme o globalizaci, tak to není jen globalizace informační, dopravní a finančně-ekonomická nebo kulturní, nýbrž i bezpečnostní. Z tohoto hlediska nutno posuzovat i zvýšený zájem o strategicko-bezpečnostní situaci ve východní Asii. Není žádným tajemstvím, že bezpečnostní situace v této oblasti je například pro zahraniční politiku a celkové zájmy USA mnohem závažnější než v Evropě vzdor tomu, že i zde ještě existují etnické konflikty, jejichž kapacita - jak se zdá - dosud není vyčerpána.

Publikace „East Asian Strategic Review 2001“ Národního institutu pro obranná studia v Tokiu, který je mozkovým trustem japonského úřadu (tj. ministerstva) obrany, podává vyčerpávající přehled o bezpečnostní situaci ve východní Asii za rok 2000. Není však jen pouhým přehledem událostí tohoto roku, nýbrž obsahuje i relevantní skutečnosti a všechny důležité události od konce studené války. Navíc se snaží postřehnout i trendy předpokládaného vývoje bezpečnostní situace.

Kniha vychází z toho, že situace ve východní Asii byla v roce 2000 vcelku pokojná. Nedošlo zde k žádným konfliktům a tchajwanská krize z roku 1996 již vešla do dějin. Za kladný jev se považuje i skutečnost, že Severní i Jižní Korea začaly hledat cestu k mírovému soužití, a dále i utlumení raketového programu Severní Koreje.

Kniha se svým geografickým rozsahem nezabývá pouze z našeho dosavadního hlediska obvyklým prostorem Dálného východu, ale zahrnuje do něj i zájmy a vliv USA i států ASEAN. Její komplexnost je dána i tím, že neposuzuje strategickou a bezpečnostní situaci pouze z hlediska vojenského, ale v symbióze s politikou a ekonomikou. Vyznačuje se argumentační pádností, bez obsáhlých „filozofických“ přístupů, které by v daném případě pouze komplikovaly a rozměňovaly obsah. Názory v ní uvedené reprezentují mínění autorů, a tak nemusí být vždy totožné s oficiálními stanovisky japonské vlády, i když k nim patrně nebudou mít příliš daleko.

Celkově je obsah více než třísetstránkové publikace natolik zhuštěný, že jen vyjmenování jednotlivých kapitol a podkapitol by vyžadovalo příliš mnoho místa. Z tohoto hlediska je důležité především zhodnocení jednotlivých oblastí s vyjádřením názoru na stěžejní otázky.

Úvodní část lze považovat za klíčovou pro pochopení bezpečnostních problémů daného prostoru. Zabývá se zdůvodněním nutnosti řešit vlastní problémy východoasijských států interregionální kooperací a zlepšováním vztahů velmocí a ukazuje očekávání a perspektivy na prahu 21. století. Za velmocí zde považuje USA, Čínu, Rusko a hodnotí jejich vztahy v roce 2000 za zlepšené. Ve vztahu mezi Japonskem a Ruskem nicméně zdůrazňuje skutečnost, že se nepodařilo uzavřít mírovou dohodu do konce roku 2000 jak bylo původně plánováno.

V první části publikace, věnované otázkám bezpečnosti ve východní Asii, je hodnoceno úsilí o nalezení cesty k mírové koexistenci obou korejských států, vyjádřené schůzkou hlav států. Korejskou otázku posuzuje do podrobností vojenského i vojensko-ekonomického charakteru a jejich vlivu na situaci v celém regionu. Mimo jiné je zde zajímavá i konstatace postupné, i když pomalé konsolidace vnitropolitické a ekonomické situace Severní Koreje (KLDK) za poslední dva roky. Stať je doplněna i textem deklarace, přijaté hlavami obou korejských států 15. června 2000. Náznaky snížení vojenského napětí v tomto prostoru autoři hodnotí jako užitečné dílčí kroky, byť zatím bez zásadního vlivu.

Pro vojenské specialisty je velmi zajímavá stať o národní protiraketové obraně USA. Je přiměřeně kritická, a kromě reálného hodnocení celkové situace a očekávané efektivnosti této obrany uvádí i srovnávací tabulku mezikontinentálních balistických raket Ruska, Číny a Severní Koreje, jako jediných mimoamerických států, které tyto druhy raket vlastní. U posledního z nich uvádí, že rakety dosud nebyly rozmístěny.

V dalším hodnotí vztah administrativy prezidentů Bushe staršího a Clintona k problematice protiraketové obrany, vztahy ke smlouvě mezi USA a bývalým SSSR o protiraketové obraně z roku 1972 a argumentaci proti jejímu zrušení ze strany Ruska a Číny.

Značnou aktuálností se vyznačuje stať o sílící soudržnosti deseti států ASEAN a o rostoucí spolupráci tohoto seskupení s Japonskem, Čínou a Jižní Koreou (tzv. ASEAN + 3). Poslední konference ministrů zahraničních věcí v roce 2000 v Bangkoku se poprvé zúčastnil i ministr zahraničních věcí Severní Koreje. Uvedené seskupení posiluje svoji úlohu v regionu a podařilo se mu překonat ekonomickou krizi z let 1997-98 a dosáhnout kontinuálního růstu HDP.

V oblasti bezpečnosti je kladně hodnocena role ASEAN při překonávání krize na Východním Timoru ve spolupráci s Austrálií a podpora zachování jednoty Indonésie.

Revoluce ve vojenství a strategické prostředí ve východní Asii je předmětem poměrně obsáhlé a zajímavé studie. Revoluce ve vojenství je zde chápána jako produkt rychlého vývoje informační technologie. Je dokládána hodnocením průběhu a výsledku války v Perském zálivu v roce 1991 a intervence NATO v Jugoslávii v roce 1999, jakož i snahou USA o integrování informací a palebné kapacity ozbrojených sil. Je doprovázena změnami jak v organizaci ozbrojených sil, tak strategických a taktických doktrín, jakož i zbraňových systémů a jejich zařízení.

V tomto smyslu je pro Japonsko stěžejním úkolem dosažení interoperability s USA a jejich ozbrojenými silami. Stejnou cestou jde i Jižní Korea.

Čína a Rusko se snaží vyrovnat rozdíly mezi nimi a USA. Jasnější postup je v tomto směru patrný u Číny, která by mohla dosáhnout vyrovnání srovnatelných parametrů (i když nikoliv celoplošných) pravděpodobně v roce 2015. Rusko je poněkud brzděno nutností nejdříve konsolidovat svoji ekonomiku. Nezůstává však nečinné.

Jedna z nejpůsobivějších kapitol se zabývá vlivem revoluce ve vojenském bezpečnost regionu, především budoucností vztahů USA a jeho spojenců. Zdůrazňuje, že nový vývoj znamená mimo jiné i realizace tzv. informačního deštníku USA, působícího i ve prospěch spojenců tak, jako je tomu u deštníku jaderného. Vysvětluje dále předpoklady pro použití představených sil a dotýká se i terorismu (i když v podstatě zdůrazňuje jen použití kybernetického útoku).

Jinými formami terorismu se zabývá - a to platí pro celou publikaci - pouze sporadicky, protože nemohla zahrnout události z 11. září 2001.

V části o vlivu revoluce ve vojenském na japonskou obrannou politiku, která zůstává orientována na obranu, se zaměřuje na předpokládané změny ve výzbroji, organizaci a taktice japonských „sil sebeobran“, tj. japonských ozbrojených sil, určených - jak napovídá jejich název - výhradně k obraně země, a ne k vedení agresivních válek (japonská ústava, čl. 9).

Druhá hlavní část publikace je věnována regionálním problémům, především otázce vývoje na Korejském poloostrově, který není posuzován příliš optimisticky, a zabývá se převážně současným stavem po schůzce hlav obou korejských států. Část, věnovaná Severní Koreji, hodnotí rok 2000 jako první rok růstu HDP po letech negativního vývoje, a to díky zvýšené produkci potravin a zahraniční pomoci. Konkrétně vyčísluje léta 1996-2000 podle jednotlivých dárcovských států. Zároveň však konstatuje, že politická reglementace celého veřejného sektoru Severní Koreje nepovoluje ani ve vojenském. Mimo ústupky v oblasti jaderného programu nelze pozorovat uvolnění. Na druhé straně konstatuje určité známky otvírání se světu a zvýšení diplomatické aktivity.

Jižní Korea překonala v podstatě ekonomickou krizi let 1997-98, i když ne bez následků pro životní úroveň obyvatelstva. Její zahraniční pragmatická politika je vypočitatelná a stabilní.

V bezpečnostní oblasti je hlavní prvkem spojenectví s USA a spolupráce s Japonskem, a to přes některé reminiscence z minulosti. Na americké vojenské přítomnosti na vlastním území se nic nemění, a to ani v případě úspěchu sblížení obou korejských států.

Rovněž modernizace jihokorejských ozbrojených sil a jejich reorganizace v souladu s vývojem ve vojenském a ekonomickém situaci je připravována v úzké součinnosti s USA. Současně probíhá i zlepšování vztahů s Čínou a Ruskem (i když s rozdílnými prioritami a aktivitami). Čtenář se zde dozvídá i základní údaje o ozbrojených silách a jejich modernizaci, především letectva a námořních sil. V podstatě je to výsledkem skutečnosti, že určitý stupeň ohrožení zde trvá, a to především z dosud nevyjasněných postojů Severní Koreje. Úzká součinnost s USA se projevuje v kombinovaném korejsko-americkém systému obrany, doplňovaném řadou společných cvičení pozemních, námořních i vzdušných sil, s významnou odstrašující působností.

Ve zvláštní stati je hodnocen vývoj vztahů USA se Severní Koreou, kde kromě hodnocení diplomatických aktivit cestou návštěv politických činitelů je uvedena i tzv. Perryho zpráva a její následná charakteristika. Jde o dlouhodobý proces přibližování Severní Koreje mezinárodnímu společenství cestou postupných kroků. Případný kolaps severokorejského režimu se zatím nikdo neodvažuje předpovídat.

Obsažná a kvalitní je kapitola věnovaná Číně. Již z toho vyplývá, jaký důraz je kladen na vývoj v této zemi, z hlediska jak bezpečnostních, tak i ostatních parametrů. Přitom význam Číny přesahuje rozměr pouhého východoasijského regionu. Čtenář zde najde nejen zasvěcený pohled na reformní úsilí čínského vedení a hodnocení relevantních dokumentů, ale i na rozvoj čínské ekonomiky nejen v roce 2000, ale prakticky za posledních několik let.

Čína je dnes na sedmém místě na světě v objemu HDP, na desátém v zahraničním obchodě, a na druhém místě v přijatých přímých investicích. Vstupem do WTO, který je v blízké budoucnosti velmi pravděpodobný, se její váha ve světové ekonomice ještě zvýší.

Čínská zahraniční politika je hodnocena jako pragmatická, oscilující mezi kooperací a konfrontací. Spor o Tchaj-wan sice poněkud ztratil svou ostrost, přesto zůstává bezpečnostním problémem. Na druhé straně je skutečností zlepšení vztahů s USA, ale i stále užší spolupráce s Ruskem, i ekonomicky podmíněná čilá diplomatická aktivita vůči Japonsku. Je zde zřejmá podpora procesu sblížení obou korejských států, i když bez specifikace konečných cílů, jakož i snaha o rozvoj přátelských vztahů se státy uskupení ASEAN.

Tyto aktivity probíhají paralelně s upevňováním ozbrojených sil a novou definicí jejich úlohy. Přetrvává sice ideologické hledisko, mění se však charakter, složení, vybavení i příprava těchto sil, v závislosti na rozvoji ekonomiky. Probíhá proces výměny a omlazování velitelského sboru, zlepšování hmotného zabezpečení příslušníků ozbrojených sil a jejich příprava na technicky moderní vedení případných ozbrojených konfliktů.

Celkově možno říci, že jde o nejhlubší z měn v celé dosavadní historii čínských ozbrojených sil. Modernizace se týká především informačních a velitelských systémů, letectva, námořních sil a výsadkových vojsk. I v Číně končí éra masových armád a nastávají změny ve prospěch pohyblivých, úderných, technicky dobře vybavených ozbrojených sil, schopných účinně zasáhnout i ve vzdálených prostorech. Ve vojenské oblasti je z čínské strany patrný důraz na výměnu zkušeností v mezinárodním měřítku, a to především s Ruskem a USA, o čemž svědčí i stále častější návštěvy odborných kruhů. Na druhé straně lze pozorovat stupňování aktivity čínských námořních sil ve Východočínském moři a kolem Japonska, zřejmě s průzkumnými cíli. Ke všem uvedeným otázkám najde čtenář v publikaci poměrně podrobné údaje.

Značná pozornost je věnována Tchaj-wanu, jako stálému zdroji možných komplikací v mezinárodních vztazích. Přestože se vychází z politických předpokladů a názorů nové tchajwanské administrativy, která nastoupila v roce 2000, a ze zhodnocení mezinárodně-politického postavení Tchaj-wanu, je značná část stati věnována reorganizaci jeho ozbrojených sil a vztahům k Číně, která je z hlediska Tchaj-wanu považována stále ještě za potenciální hrozbu. Dosti podrobně jsou uvedeny základní dokumenty ovlivňující přípravu ozbrojených sil na pozadí války nervů o důsledky politiky „jedné

V tomto smyslu je pro Japonsko stěžejním úkolem dosažení interoperability s USA a jejich ozbrojenými silami. Stejnou cestou jde i Jižní Korea.

Čína a Rusko se snaží vyrovnat rozdíly mezi nimi a USA. Jasnější postup je v tomto směru patrný u Číny, která by mohla dosáhnout vyrovnání srovnatelných parametrů (i když nikoliv celoplošných) pravděpodobně v roce 2015. Rusko je poněkud brzděno nutností nejdříve konsolidovat svoji ekonomiku. Nezůstává však nečinné.

Jedna z nejpůsobivějších kapitol se zabývá vlivem revoluce ve vojenském na bezpečnost regionu, především budoucností vztahů USA a jeho spojenců. Zdůrazňuje, že nový vývoj znamená mimo jiné i realizace tzv. informačního deštníku USA, působícího i ve prospěch spojenců tak, jako je tomu u deštníku jaderného. Vysvětluje dále předpoklady pro použití předsunutých sil a dotýká se i terorismu (i když v podstatě zdůrazňuje jen použití kybernetického útoku).

Jinými formami terorismu se zabývá - a to platí pro celou publikaci - pouze sporadicky, protože nemohla zahrnout události z 11. září 2001.

V části o vlivu revoluce ve vojenském na japonskou obrannou politiku, která zůstává orientována na obranu, se zaměřuje na předpokládané změny ve výzbroji, organizaci a taktice japonských „sil sebeobran“, tj. japonských ozbrojených sil, určených - jak napovídá jejich název - výhradně k obraně země, a ne k vedení agresivních válek (japonská ústava, čl. 9).

Druhá hlavní část publikace je věnována regionálním problémům, především otázce vývoje na Korejském poloostrově, který není posuzován příliš optimisticky, a zabývá se převážně současným stavem po schůzce hlav obou korejských států. Část, věnovaná Severní Koreji, hodnotí rok 2000 jako první rok růstu HDP po letech negativního vývoje, a to díky zvýšené produkci potravin a zahraniční pomoci. Konkrétně vyčísluje léta 1996-2000 podle jednotlivých dárcovských států. Zároveň však konstatuje, že politická reglementace celého veřejného sektoru Severní Koreje nepovoluje ani ve vojenském. Mimo ústupky v oblasti jaderného programu nelze pozorovat uvolnění. Na druhé straně konstatuje určité známky otvírání se světu a zvýšení diplomatické aktivity.

Jižní Korea překonala v podstatě ekonomickou krizi let 1997-98, i když ne bez následků pro životní úroveň obyvatelstva. Její zahraniční pragmatická politika je vypočitatelná a stabilní.

V bezpečnostní oblasti je hlavní prvkem spojenectví s USA a spolupráce s Japonskem, a to přes některé reminiscence z minulosti. Na americké vojenské přítomnosti na vlastním území se nic nemění, a to ani v případě úspěchu sblížení obou korejských států.

Rovněž modernizace jihokorejských ozbrojených sil a jejich reorganizace v souladu s vývojem ve vojenském a ekonomickém situaci je připravována v úzké součinnosti s USA. Současně probíhá i zlepšování vztahů s Čínou a Ruskem (i když s rozdílnými prioritami a aktivitami. Čtenář se zde dozvídá i základní údaje o ozbrojených silách a jejich modernizaci, především letectva a námořních sil. V podstatě je to výsledkem skutečnosti, že určitý stupeň ohrožení zde trvá, a to především z dosud nevyjasněných postojů Severní Koreje. Úzká součinnost s USA se projevuje v kombinovaném korejsko-americkém systému obrany, doplňovaném řadou společných cvičení pozemních, námořních i vzdušných sil, s významnou odstrašující působností.

Ve zvláštní stati je hodnocen vývoj vztahů USA se Severní Koreou, kde kromě hodnocení diplomatických aktivit cestou návštěv politických činitelů je uvedena i tzv. Perryho zpráva a její následná charakteristika. Jde o dlouhodobý proces přibližování Severní Koreje mezinárodnímu společenství cestou postupných kroků. Případný kolaps severokorejského režimu se zatím nikdo neodvažuje předpovídat.

Obsažná a kvalitní je kapitola věnovaná Číně. Již z toho vyplývá, jaký důraz je kladen na vývoj v této zemi, z hlediska jak bezpečnostních, tak i ostatních parametrů. Přitom význam Číny přesahuje rozměr pouhého východoasijského regionu. Čtenář zde najde nejen zasvěcený pohled na reformní úsilí čínského vedení a hodnocení relevantních dokumentů, ale i na rozvoj čínské ekonomiky nejen v roce 2000, ale prakticky za posledních několik let.

Čína je dnes na sedmém místě na světě v objemu HDP, na desátém v zahraničním obchodě, a na druhém místě v přijatých přímých investicích. Vstupem do WTO, který je v blízké budoucnosti velmi pravděpodobný, se její váha ve světové ekonomice ještě zvýší.

Čínská zahraniční politika je hodnocena jako pragmatická, oscilující mezi kooperací a konfrontací. Spor o Tchaj-wan sice poněkud ztratil svou ostrost, přesto zůstává bezpečnostním problémem. Na druhé straně je skutečností zlepšení vztahů s USA, ale i stále užší spolupráce s Ruskem, i ekonomicky podmíněná čilá diplomatická aktivita vůči Japonsku. Je zde zřejmá podpora procesu sblížení obou korejských států, i když bez specifikace konečných cílů, jakož i snaha o rozvoj přátelských vztahů se státy uskupení ASEAN.

Tyto aktivity probíhají paralelně s upevňováním ozbrojených sil a novou definicí jejich úlohy. Přetrvává sice ideologické hledisko; mění se však charakter, složení, vybavení i příprava těchto sil, v závislosti na rozvoji ekonomiky. Probíhá proces výměny a omlazování velitelského sboru, zlepšování hmotného zabezpečení příslušníků ozbrojených sil a jejich příprava na technicky moderní vedení případných ozbrojených konfliktů.

Celkově možno říci, že jde o nejhlubší z měnu v celé dosavadní historii čínských ozbrojených sil. Modernizace se týká především informačních a velitelských systémů, letectva, námořních sil a výsadkových vojsk. I v Číně končí éra masových armád a nastávají změny ve prospěch pohyblivých, úderných, technicky dobře vybavených ozbrojených sil, schopných účinně zasáhnout i ve vzdálených prostorech. Ve vojenské oblasti je z čínské strany patrný důraz na výměnu zkušeností v mezinárodním měřítku, a to především s Ruskem a USA, o čemž svědčí i stále častější návštěvy odborných kruhů. Na druhé straně lze pozorovat stupňování aktivity čínských námořních sil ve Východočínském moři a kolem Japonska, zřejmě s průzkumnými cíli. Ke všem uvedeným otázkám najde čtenář v publikaci poměrně podrobné údaje.

Značná pozornost je věnována Tchaj-wanu, jako stálému zdroji možných komplikací v mezinárodních vztazích. Přestože se vychází z politických předpokladů a názorů nové tchajwanské administrativy, která nastoupila v roce 2000, a ze zhodnocení mezinárodně-politického postavení Tchaj-wanu, je značná část stati věnována reorganizaci jeho ozbrojených sil a vztahům k Číně, která je z hlediska Tchaj-wanu považována stále ještě za potenciální hrozbu. Dosti podrobně jsou uvedeny základní dokumenty ovlivňující přípravu ozbrojených sil na pozadí války nervů o důsledky politiky „jedné

Číny“. Vcelku se ale napětí v dané oblasti v roce 2000 spíše zmírnilo, i když se stanoviska stran v podstatě nezměnila.

Kapitolu věnovanou Rusku a jeho úloze ve východoasijském prostoru lze považovat za jednu z nejvýstižnějších. Rusko po nástupu Putinovy administrativy vystupuje do období zvyšování svého vlivu a získávání významnější úlohy v mezinárodních vztazích po desetiletí stagnace. Obsahem stati je jednak charakteristika a provenience této administrativy, jednak vyčerpávající personální přehled. Vychází z pragmatismu Putinovy diplomacie a jejích konkrétních aktivit, s důrazem na východoasijskou problematiku. Z tohoto hlediska posuzuje vztahy Ruska k Číně, oběma korejským státům a Japonsku, včetně vojensko-strategických aspektů a hospodářské kooperace. Jako obtížnou charakterizuje současnou fázi rusko-japonských jednání o mírové smlouvě s těžištěm v otázce Kurilských ostrovů. Současně však konstatuje rozvoj i vojensko-technické kooperace obou států.

Poměrně obsáhlá část je věnována ruským ozbrojeným silám v novém strategickém prostředí, rozboru ruské vojenské doktríny, ale i čečenskému konfliktu a současně probíhající redukci stavu ozbrojených sil, přebudování a modernizaci námořních sil a posilování obranného průmyslu.

Bezpečnostní politika USA ve východní Asii je jednou ze stěžejních částí publikace. Postihuje prakticky celé období osmileté Clintonovy administrativy, a kromě hodnocení diplomacie uvádí i její vojensko-strategické aspekty, včetně dislokace ozbrojených sil USA ve východoasijském a australsko-pacifickém prostoru.

Americko-japonské vztahy považuje z hlediska bezpečnostní politiky za klíčové a posuzuje je i z hlediska vlivu na problémy Koreje i Tchaj-wanu a vztahu k Číně.

Pokud jde o zásadní dokumenty, vychází spolupráce obou států z společné deklarace o bezpečnosti ze 17. 4. 1996, která hovoří o spojenectví pro 21. století. V jejím duchu jsou řešeny zásadní otázky společného plánování obrany, základem na japonském území i společných cvičení ozbrojených sil. Velmi výstižná je stať o předvídaných problémech příštích let. Znovu se zde objevuje problematika Korejského poloostrova, především nukleárních možností Severní Koreje, které jsou zde posuzovány velmi střízlivě.

Protože uzávěrka publikace je dána koncem roku 2000, je do ní včleněna i stať o nové administrativě prezidenta Bushe a její východoasijské bezpečnostní politice. Za její těžiště je považováno spojenectví USA s Japonskem při pokračování v opatrném rozvoji vztahů s Čínou.

Závěr publikace tvoří kapitola o obranné politice Japonska, která našla svůj odraz ve střednědobém plánu obrany (přijaté japonskou vládou 15. prosince 2000). Tuto stať lze všem zájemcům zvláště doporučit, protože uvedený plán je u nás málo znám, a přitom je základem pro budování japonské obrany.

Vysvětluje nejen důvody, které k jeho přijetí vedly, ale i jeho podstatu motivovanou revolucí ve vojenství. Z toho vyplývá i reorganizace vyšších jednotek a svazků, a to jak pozemních sil „sebeobranu“, tak i letectva a válečného loďstva. Jejich složení je dosti podrobně uvedeno v připojené tabulce. Rovněž jsou zde uvedeny nejdůležitější projekty výstavby ozbrojených sil, s důrazem na jejich technickou úroveň, především v oblasti informačních technologií. Zdůrazňuje se role japonského „úřadu obrany“ při stanovení budoucích úkolů, kde je věnována pozornost pro nás neobvyklým problémům, jako je např. boj proti námořnímu pirátství.

Závěrečnou obsahovou částí je příloha o krátké historii japonského obranného programu, která uvádí nejdůležitější události, zásady a směry vývoje bezpečnostní problematiky od 70. let dvacátého století až po současnost.

Součástí publikace je i seznam zkratk, který je nutný z hlediska jejich častého používání v textu a určitého stupně neobvyklosti v publikační činnosti.

V krátkém shrnutí obsahu publikace je možno konstatovat, že bezpečnostní aspekty východoasijského prostoru nabývají v globalizačním procesu na významu a do značné míry předstihují i Evropu. Přitom tento prostor zahrnuje kromě Číny, Japonska, obou korejských států, Tchaj-wanu a východních oblastí Ruska i státy ASEAN a do značné míry i Austrálii. Stabilizační politika USA zde hraje nepochybně významnou roli a s jejich vojenskou přítomností je třeba počítat i v budoucnu. Vyvažuje zde rostoucí význam a vliv Číny.

Přestože vývoj v daném prostoru lze charakterizovat jako mírový, bez velkých otřesů, jsou zde potenciální ohniska napětí: Tchaj-wan, Korejský poloostrov, kde zůstává naděje jejich dlouhodobého postupného řešení diplomatickými prostředky. Přesto však není možno nezajistit bezpečnost i vojenskými prostředky. Hlavním garantem zůstává spojení Japonska a USA, zaměřené na zabezpečení prostoru moderními, pohyblivými a technicky dokonale vybavenými námořními a leteckými silami v naději, že jejich použití nebude potřebné a že hlavní úlohu převezme politicko-ekonomická kooperace, schopná sblížit státy tohoto regionu, a tak postupně odstranit vyhraněné názorové rozdíly.

Celkově lze publikaci kladně hodnotit jako dosud nejlepší shrnutí bezpečnostní problematiky východoasijského prostoru a po formální stránce její velmi uspořádaný obsah umožňující zájemcům najít odpovědi na dílčí otázky, aniž by museli hledat v obsahově rozsáhlých pramenech a lexikonech. Věcnost závěrů přitom poskytuje dostatek prostoru i pro tvorbu vlastních názorů a kombinací. Neměla by proto chybět ve vědeckých knihovnách a mohla by sloužit i pro pedagogickou činnost na vysokých školách v oblasti mezinárodních vztahů.

Její hlubší význam lze spatřovat v komplexním posouzení a objasnění bezpečnostní politiky a jejích jednotlivých komponentů s reálným zhodnocením jejich specifické váhy.

East Asian Strategic Review 2001, The National Institute for Defense Studies Japan, Tokyo 2001, ISBN 4-939034-10-0.

Ing. Milan Štembera

Číny". Vcelku se ale napětí v dané oblasti v roce 2000 spíše zmírnilo, i když se stanoviska stran v podstatě nezměnila.

Kapitolu věnovanou Rusku a jeho úloze ve východoasijském prostoru lze považovat za jednu z nejvýstižnějších. Rusko po nástupu Putinovy administrativy vystupuje do období zvyšování svého vlivu a získávání významnější úlohy v mezinárodních vztazích po desetiletí stagnace. Obsahem statí je jednak charakteristika a provenience této administrativy, jednak vyčerpávající personální přehled. Vychází z pragmatismu Putinovy diplomacie a jejich konkrétních aktivit, s důrazem na východoasijskou problematiku. Z tohoto hlediska posuzuje vztahy Ruska k Číně, oběma korejským státům a Japonsku, včetně vojensko-strategických aspektů a hospodářské kooperace. Jako obtížnou charakterizuje současnou fázi rusko-japonských jednání o mírové smlouvě s těžištěm v otázce Kurilských ostrovů. Současně však konstatuje rozvoj i vojensko-technické kooperace obou států.

Poměrně obsáhlá část je věnována ruským ozbrojeným silám v novém strategickém prostředí, rozboru ruské vojenské doktríny, ale i čechenskému konfliktu a současně probíhající redukci stavu ozbrojených sil, přebudování a modernizaci námořních sil a posilování obranného průmyslu.

Bezpečnostní politika USA ve východní Asii je jednou ze stěžejních částí publikace. Postihuje prakticky celé období osmileté Clintonovy administrativy, a kromě hodnocení diplomacie uvádí i její vojensko-strategické aspekty, včetně dislokace ozbrojených sil USA ve východoasijském a australsko-pacifickém prostoru.

Americko-japonské vztahy považuje z hlediska bezpečnostní politiky za klíčové a posuzuje je i z hlediska vlivu na problémy Koreje i Tchaj-wanu a vztahu k Číně.

Pokud jde o zásadní dokumenty, vychází spolupráce obou států z společné deklarace o bezpečnosti ze 17. 4. 1996, která hovoří o spojenectví pro 21. století. V jejím duchu jsou řešeny zásadní otázky společného plánování obrany, základů na japonském území i společných cvičení ozbrojených sil. Velmi výstižná je stať o předvídaných problémech příštích let. Znovu se zde objevuje problematika Korejského poloostrova, především nukleárních možností Severní Koreje, které jsou zde posuzovány velmi střízlivě.

Protože uzávěrka publikace je dána koncem roku 2000, je do ní včleněna i stať o nové administrativě prezidenta Bushe a její východoasijské bezpečnostní politice. Za její těžiště je považováno spojenectví USA s Japonskem při pokračování v opatrném rozvoji vztahů s Čínou.

Závěr publikace tvoří kapitola o obranné politice Japonska, která našla svůj odraz ve střednědobém plánu obrany (přijatém japonskou vládou 15. prosince 2000). Tuto stať lze všem zájemcům zvláště doporučit, protože uvedený plán je u nás málo znám, a přitom je základem pro budování japonské obrany.

Vysvětluje nejen důvody, které k jeho přijetí vedly, ale i jeho podstatu motivovanou revolucí ve vojenství. Z toho vyplývá i reorganizace vyšších jednotek a svazků, a to jak pozemních sil „sebeobranu“, tak i letectva a válečného loďstva. Jejich složení je dosti podrobně uvedeno v připojené tabulce. Rovněž jsou zde uvedeny nejdůležitější projekty výstavby ozbrojených sil, s důrazem na jejich technickou úroveň, především v oblasti informačních technologií. Zdůrazňuje se role japonského „úřadu obrany“ při stanovení budoucích úkolů, kde je věnována pozornost pro nás neobvyklým problémům, jako je např. boj proti námořnímu pirátství.

Závěrečnou obsahovou částí je příloha o krátké historii japonského obranného programu, která uvádí nejdůležitější události, zásady a směry vývoje bezpečnostní problematiky od 70. let dvacátého století až po současnost.

Součástí publikace je i seznam zkratk, který je nutný z hlediska jejich častého používání v textu a určitého stupně neobvyklosti v publikační činnosti.

V krátkém shrnutí obsahu publikace je možno konstatovat, že bezpečnostní aspekty východoasijského prostoru nabývají v globalizačním procesu na významu a do značné míry předstihují i Evropu. Přitom tento prostor zahrnuje kromě Číny, Japonska, obou korejských států, Tchaj-wanu a východních oblastí Ruska i státy ASEAN a do značné míry i Austrálii. Stabilizační politika USA zde hraje nepochybně významnou roli a s jejich vojenskou přítomností je třeba počítat i v budoucnu. Vyvažuje zde rostoucí význam a vliv Číny.

Přestože vývoj v daném prostoru lze charakterizovat jako mírový, bez velkých otřesů, jsou zde potenciální ohniska napětí: Tchaj-wan, Korejský poloostrov, kde zůstává naděje jejich dlouhodobého postupného řešení diplomatickými prostředky. Přesto však není možno nezajistit bezpečnost i vojenskými prostředky. Hlavním garantem zůstává spojení Japonska a USA, zaměřené na zabezpečení prostoru moderními, pohyblivými a technicky dokonale vybavenými námořními a leteckými silami v naději, že jejich použití nebude potřebné a že hlavní úlohu převzme politicko-ekonomická kooperace, schopná sblížit státy tohoto regionu, a tak postupně odstranit vyhraněné názorové rozdíly.

* * *

Celkově lze publikaci kladně hodnotit jako dosud nejlepší shrnutí bezpečnostní problematiky východoasijského prostoru a po formální stránce její velmi uspořádaný obsah umožňující zájemcům najít odpovědi na dílčí otázky, aniž by museli hledat v obsahově rozsáhlých pramenech a lexikonech. Věcnost závěrů přitom poskytuje dostatek prostoru i pro tvorbu vlastních názorů a kombinací. Neměla by proto chybět ve vědeckých knihovnách a mohla by sloužit i pro pedagogickou činnost na vysokých školách v oblasti mezinárodních vztahů.

Její hlubší význam lze spatřovat v komplexním posouzení a objasnění bezpečnostní politiky a jejich jednotlivých komponentů s reálným zhodnocením jejich specifické váhy.

East Asian Strategic Review 2001, The National Institute for Defense Studies Japan, Tokyo 2001, ISBN 4-939034-10-0.

Ing. Milan Štembera